Rodí se Immanuel

Původ materiálu
Lenka Ridzoňová
Pořadí v lekci
21

Téma

Jak začíná Ježíšův příběh podle Matouše?

Přichází zaslíbený Immanuel, Bůh s námi. Dovršuje se příběh lidu Abrahamova, Ježíš přichází na svět i jako světlo pro pohany. Evangelium je knihou nových počátků.

Cíl

- Předškolní děti vidí a vyrábějí královskou korunu a přitom si povídají o různých králích.
- Pro mladší školní děti se vánoční příběh zasadí do širších souvislostí.
- Starším dětem se propojí Starý a Nový zákon, uvědomí si např. podobnost Ježíšova a Mojžíšova narození.

Pro učitele

Výkladové poznámky

Mt 1,1–17: Původ Ježíše Krista, rodokmen

Rodokmen nám sděluje, na co, resp. na koho se navazuje, důležitý je i počet lidí: 3 × 14 pokolení (symbolická čísla).

Jde o rodokmen Josefa. Rodokmen spíš teologický než genealogický.

Pro Matouše je důležitá návaznost na Starý zákon. Ten je Ježíšovou biblí. Na začátku Starého zákona je popsán počátek země, pak počátek člověka, pak počátek Izraele. Ježíš stojí v této tradici, je zasazen do domu Davidova.

V rodokmenu jsou i ženy, většinou nevalné pověsti nebo cizinky, vrcholem je Marie.

Támar počala dítě se svých tchánem Judou, který jí odepřel dát za muže svého třetího syna (tak to mělo být podle levirátního zákona poté, co oba jeho bratři, kteří byli postupně jejími

manžely, zemřeli bez potomka).

Rachab: Nevěstka z Jericha, skryla u sebe izraelské zvědy.

Rút: Moábka, cizinka, přišla s Noemi do Betléma.

Batšeba, žena Urijášova: Syna Šalomouna s ní zplodil David.

Marie: Vrchol řady „neplodných“ matek, Marie plodí „bez muže“.

Mt 1,18–25: Narození Ježíšovo

Narozdíl od Marka u Matouše po rodokmenu (popsání kořenů) následuje příběh o Ježíšově početí a narození. Početí nebere Bible jako samozřejmost, Matouš zde navazuje na starozákonní tradici neplodných pramatek — Sára, Rebeka, Ráchel, Chana. Lukáš do této řady postaví ještě Alžbětu, matku Jana Křtitele. Tato nesamozřejmost je popsána jako početí z Ducha svatého.

Je zde ještě druhý motiv narození: soudobá helenistická kultura používá nezřídka motiv zplození božstvem a zrození z panny.

Andělé třikrát promluví k Josefovi: vezmi si Marii; jděte do Egypta; vraťte se z Egypta. Anděl je v předehře i ve finále Matouše (tam, kde Ježíš sám nemluví). V příbězích Izraele andělé představují spojnici mezi nebem a zemí.

Josef je ve SZ i NZ mistr snů; poslechne pokyn anděla, přijme Marii, provolá Ježíšovo jméno; Josef dal přednost Božímu snu před lidskými konvencemi; v závěru Matouše se objeví ještě jeden Josef (Josef z Arimatie, postará se o Ježíšovo tělo).

Immanuel: Bůh s námi, návaznost na SZ — v době Izajáše za krále Achaza míněn asi jeho syn Chizkijáš jako znamení Boží přítomnosti. (2 Kr 18 a Iz 7)

Jak s námi Pán Bůh mluví? Skrze anděly k Josefovi, ve snu k mudrcům.

Mt 2,1–12 Klanění mudrců; 2,13–23 Útěk do Egypta

Proč jsou v Matoušově evangeliu mudrci? Zdálo se o nich už Izajášovi (Iz 60; viz *Král na oslu*, str. 135). Mudrci se dívají na nebe (nejen na sebe do zrcadla).

Matouš neříká, že by mudrci byli králové, nesděluje jejich jména ani počet. Mluví se o třech darech, které nesou, ale klidně může jeden nést darů více apod.

Hvězda: Jde o hvězdu teologickou, ne astrologickou ani astronomickou. Nevede rovnou do Betléma, ale oklikou přes Jeruzalém.

Izrael měl prastarý sen: Národy světa přicházejí do Jeruzaléma, srdce světa (Iz 60,3–6).

Herodes: Strach o moc, o trůn (podobně faraon — příkaz zabíjet narozené chlapce).

Betlém: Starozákonní odkaz Mi 5,1.

Dary: Proč zrovna tyto; co my můžeme dát?

Zlato: Peníze, moc, vážnost, prestiž.

Kadidlo: Symbol oddanosti a modlitby.

Myrha: Vonný olej, kterým se balzamují mrtví (cesta narozeného dítěte nebude cestou bez utrpení).

Mudrci se vracejí jinou cestou — jsou to jiní lidé.

Egypt: Nepřítel (Ex — Josefova rodina zde byla zpočátku vítanými hosty, později se stali otroky) i útočiště (v době hladu: pro Abrahama — Gn 12; pro Josefovu rodinu — Gn 46 a dále; před spoléháním na Egypt varuje Jeremjáš — Jer 42 a 43; Gn 26 — Izák je před sestupem do Egypta varován; Mt 2 — pro Ježíše je Egypt útočištěm před Herodem)

Čtyřicet je číslo plnosti. Matouš chce vylíčit Ježíše jako druhého Mojžíše (Ježíš je na poušti 40 dní, Mojžíš 40 let).

Ráma (Jr 31,15): Místo nedaleko severně od Jeruzaléma, zde byli židé shromažďováni před transportem do Babylóna. Matouš slyší v nářku matek, jejichž děti byly zabity Herodem, žalozpěv pramáti Ráchel, která oplakává své děti.

Specifika Matoušova evangelia: Viz *21.1.2*. Tato úloha je první z Mt; něco ke čtyřem evangeliím bylo řečeno na začátku celého cyklu. Matouš zná Marka, ale bude to vyprávět znovu a trochu jinak.

Úskalí

Současný dvouletý novozákonní cyklus probírá postupně všechna evangelia, proto se nyní po Markových pašijích vracíme zase k Vánocům. Příběh evangelií se také jmenuje „Čtyři, a ne jeden“. Markovo evangelium je nejstarší, autor Matoušova evangelia (stručně: Matouš) je znal, k tomu znal ještě sbírku Ježíšových výroků. Více o všech evangeliích jste si mohli přečíst na začátku příručky.

Matoušovo evangelium:

Autor myslí na posluchače původně z židovského prostředí. Proto jsou zde časté odkazy na Starý zákon, který můžeme také nazvat Ježíšovou biblí. Protože ale ne všichni Starý zákon dobře znají, dodává Matouš často k odkazům vysvětlení.

Matouš nepoužívá starozákonní citáty jako argumenty, kterými by dokazoval, že Ježíš je zaslíbený starozákonní mesiáš. Spíš chce vést čtenáře k tomu, aby poselství starozákonních proroků promýšlel ještě nově a nečekaným způsobem.

Nebudeme se zabývat všemi Matoušovými příběhy, ale jen těmi, které nebyly u Marka nebo je Matouš podává výrazně jinak.

Ostatně Bible ani jednotlivá evangelia nejsou knihou, se kterou bychom měli být někdy „hotovi“, nemáme ji po přečtení zavřít a odložit, ale číst znovu, dál, nově… Prosit, abychom jí zase o něco víc porozuměli. Třeba právě čtením dalšího evangelia.

Astrologie: Pro Matouše je dobrá jako náznak, hvězda vzbudí otázky, mudrce navede na cestu, ale do cíle už musí dojít sami, Betlém jim poradí zákoníci. Varování dostanou Josef i mudrci ne od hvězd, ale ve snu.

Odkazy

Linden, Nico ter: *Král na oslu.* Benešov: Eman, 2011

Linden, Nico ter: *Povídá se… podle Marka a podle Matouše.* Benešov: Eman, 2009

Odkazy na starší přípravky, pracovní materiály a další najdete pod textem úlohy pod nadpisem **Kam dále**.

Pro děti

Předškoláci

Na hlavu si dám korunu — co tím vyjadřuji? Kdo jsem? Král… Děti si mohou korunu vyzkoušet, projít s ní po místnosti. Zkuste se taky s korunou na hlavě poklonit. Jde to? Nespadne člověku z hlavy? (Aby králi koruna z hlavy nespadla, musí mít hlavu stále vztyčenou — obraz pýchy…)

Co znamená „král“?

Necháme děti říct… Jaký může být král? (Bohatý, mocný, hodný, zlý…)

Dneska budeme mluvit o několika králích.

Jeden král se jmenuje Herodes. Je mocný, bohatý a zlý. Žije v hlavním městě Jeruzalémě a bojí se o svůj trůn. U něj se objeví několik bohatých mužů z daleké země. Možná i oni jsou králové, jen své koruny nechali doma. Jdou totiž navštívit nově narozeného krále, chtějí se mu poklonit, nesou mu drahé dary. Hledají ho u toho mocného Heroda.

Herodes má strach o svou korunu, o svůj trůn. Žádný nový král přece není!

Ti bohatí a moudří muži, možná králové, nakonec toho opravdového krále najdou. Vůbec nevypadá jako král. Je to malé dítě, narodilo se v chudobě, v chlévě, jeho rodiče vypadají úplně obyčejně. Mudrci ale poznají, že to je doopravdy král. Dají mu všechny drahé dary, které nesli. Zlato, kadidlo, myrhu. Dary pro opravdového krále.

Jak se ten opravdový král jmenuje? To přece víte…

Aktivita: Můžeme s dětmi vyrábět královské koruny. Nepřeberné množství nápadů nejdete např. na *Pinterestu* (cz.pinterest.com), pod termínem „koruna tvoření“.

Mladší školní děti

Vzpomenete si na ten příběh o dopise ze začátku školního roku? Čtyři bratři napsali dopis své sestře. O svém nejstarším bratrovi, kterého ona už nezažila. Každý z bratrů psal trochu jinak. Každý z nich totiž chtěl zdůraznit trochu něco jiného. Jako byste měli popsat někoho známého. Pro jednoho je důležité, že má hnědé vlasy, pro jiného, že nosí brýle, někdo zdůrazní, že umí krásně zpívat…

Doteď jsme si vyprávěli o Ježíšovi podle toho, co o něm psal evangelista Marek. Vzpomenete si, čím příběh skončil?

Ježíše pohřbili, před hrob přivalili kámen… za dva dny tam přicházejí ženy, kámen je odvalen, objeví se mládenec v bílých šatech… říká: jde před vámi do Galileje…

Takže Ježíšův příběh neskončil pohřbem. Jde před učedníky, jde před vámi, žije… Jeho příběhy nekončí. Čteme je pořád znovu, vracíme se k začátku.

Nyní se podíváme, jak o Ježíšovi píše evangelista Matouš. Ten dobře zná židovskou Bibli, náš Starý zákon. Je pro něj důležité, že Ježíš patří také k židovskému národu, k tomu lidu, který si kdysi Pán Bůh vyvolil, když si zavolal Abrahama a přivedl ho do kenaanské země. Proto Matouš začíná od Abrahama.

Možná vám na stěně nebo na nástěnce v nedělní škole ještě visí plakát stromu ze dvou předešlých let. V kořenech stromu jsou vepsaná jména postav z příběhů. My v těch příbězích pokračujeme.

Matouš vyjmenuje třikrát čtrnáct jmen lidí, kteří byli mezi Abrahamem a Ježíšem. S nimi všemi a mnoha dalšími byl Hospodin, šel s nimi, volal je, pomáhal jim. Měl je rád, šlo mu o ně.

A teď se narodí zvláštní dítě a dostane jméno Immanuel. To znamená „Bůh s námi“. To je Ježíš, jméno Ježíš znamená „Hospodin je spása“. On ukáže, ukazuje, jak Pán Bůh zachraňuje. Zatím se Ježíš rodí jako malé bezbranné dítě. Od začátku v nebezpečí. Ale od začátku se o něj stará Pán Bůh, starostlivý tatínek.

Když Josef zjistí, že jeho snoubenka Marie je těhotná, je mu to moc líto, má ji tak rád. Chce ji potají poslat zpátky domů k její rodině. V noci se mu ale zdá sen, v tom snu přijde anděl a říká mu, aby Marii neposílal pryč.

Postarej se o ni i o to dítě. Pán Bůh vám bude pomáhat. Pán Bůh je s tím dítětem. Pojmenujete ho Ježíš. To je to dítě, které už dávno slibovali proroci, že se má narodit.

Josef tomu asi moc nerozuměl, ale poslechl. O Marii i narozené dítě se postaral.

V daleké zemi na východě bylo několik moudrých a vzdělaných mužů. Znali dobře hvězdy a uměli z nich hodně vyčíst. Tito muži si všimli zvláštní hvězdy, která se objevila, když se narodil Ježíš. Poznali, že jde o hvězdu královskou. Narodil se zvláštní král, půjdeme se mu poklonit! Podle hvězdy se vydali na cestu. Přišli do Jeruzaléma, hlavního města, předpokládali, že tam asi bude ten král.

V Jeruzalémě sídlil král Herodes. Byl mocný a pyšný a měl strach o svůj trůn. Mudrci ho překvapili. Tady se přece žádný král nenarodil… Zavolal si židovské zákoníky. Ti hledali něco o narození krále v náboženských knihách. U proroka Micheáše našli, že se má narodit v Betlémě.

Jděte do Betléma, poslal Herodes mudrce. Pak mi řekněte, kde jste to dítě našli.

Našli dítě v Betlémě. Mudrci nešli k dítěti s prázdnou. Jdou přece ke králi. Nesou vzácné dary.

Jeden položí před dítě zlato. Jako by říkal: Jsi cennější než zlato, nechci si na zlatu zakládat, nechci se spoléhat na peníze a bohatství.

Druhý položil před dítě kadidlo. Vůně kadidla směřuje vzhůru, k nebi. Tak směřují naše modlitby, tak se chceme obracet k tobě i k Pánu Bohu.

Třetí muž položil před dítě myrhu. To je vonná rostlina, kterou si dávají milenci. Taky je to vonná bylina, kterou se balzamují zemřelí. Trochu zvláštní dar narozenému dítěti… Možná už tady se ukazuje, že dítě bude v nebezpečí a že jeho cesta nebude jednoduchá.

Hned v noci se o nebezpečí mudrcům zdá sen. Jděte zpátky jinou cestou, už nechoďte k Herodovi.

Vracejí se zpátky jinudy. A jsou i trochu jinými lidmi. Jako budou postupně všichni, kteří se nějak víc s Ježíšem potkají.

Král Herodes se s Ježíšem nepotkal. Nechtěl. To, co říkal mudrcům, byla jen léčka. On by se nikomu nepoklonil! Zvlášť ne nějakému očekávanému králi! Musí se toho dítěte zbavit! Povraždit všechny malé chlapce! rozkáže. Od začátku je narozené dítě v nebezpečí. Boží dítě, Immanuel, je s námi. Ve světě, který není bezpečný.

K Josefovi znovu přijde ve snu anděl. Vezmi Marii a dítě a utečte do Egypta.

Tak se Ježíš ocitne v Egypt, jako kdysi Mojžíš. Vlastně jsou si ti dva, Ježíš a Mojžíš, v něčem podobní. V nebezpečí hned od narození. V době Mojžíšově měli Izraelci zabíjet všechny narozené chlapce, protože faraon se bál o svou moc. Mojžíš pak vyvedl lidi z egyptského otroctví. Ježíš bude taky zachraňovat. Lidi od jejich nemocí, hříchu, samoty, smrti. Vždyť jméno Ježíš znamená: Hospodin zachraňuje. To bude v těch dalších příbězích.

(Na stole před námi leží Bible, můžeme ji prolistovat… na začátku jsou příběhy o Abrahamovi, Mojžíšovi… V Novém zákoně evangelia…)

Pomůcky: Bible; máme-li v nedělní škole z předešlých let plakát stromu, odkazujeme na něj.

Starší školní děti

Přečtěte si Ex 2,1–10 a Mt 2,1–18 a hledejte paralely příběhů. Nápověda:

- *strach o moc a z toho pramenící krutost — faraon, Herodes;*
- *dítě v ohrožení;*
- *zachráněný se stane zachráncem;*
- *odložení dítěte „v polních podmínkách“ — ošatka v rákosí, jesle;*
- *pomoc, obdiv mocných — egyptská princezna, mudrci z východu.*

Sepište Matoušovu zprávu (nebo její část) o narození Ježíše různým způsobem:

- *pro bulvární noviny;*
- *zpráva na Twitter (max. 140 znaků);*
- *Josef vzpomíná na své sny;*
- *záznam z Herodova deníku.*

O kolika ženách se mluví v Ježíšově rodokmenu? Víte o nich něco? (Najdete je v Mt 1,1–17.)

Pomůcky: Bible, papír, tužka.

Liturgie

Biblický text k zapamatování

„Josefe […], (Marie) porodí syna a dáš mu jméno Ježíš; neboť on vysvobodí svůj lid z jeho hříchů.“ To všechno se stalo, aby se splnilo, co řekl Hospodin ústy proroka: ‚Hle, panna počne a porodí syna a dají mu jméno Immanuel‘, to jest přeloženo ‚Bůh s námi‘. (Mt 1,21–23)

Rituál

Jako píseň „matoušovského cyklu“ budeme zpívat, příp. recitovat píseň *Neskládejte v mocných naději* (SV 215). Tento týden první sloku a refrén, další sloky budeme přidávat postupně.

Okénko do bohoslužeb

Co je to evangelium? Kolik jich je v Bibli? Víte, proč není v Bibli jen jedno evangelium?

Kolikrát je v Bibli zpráva o Vánocích? Kde v Bibli zprávu o Vánocích hledat?

K celku Mt

Pokud používáme v letošním evangelijním cyklu postavy evangelistů, dnes se přidává další; k Markovi Matouš. Pro Matouše je důležité, že navazuje na židovskou Bibli. Mohl by být znázorněn jako člověk s knihou nebo svitkem v ruce. Nebo jako rabín s jarmulkou. Můžeme připomenout, že naše křesťanská Bible samozřejmě obsahuje i Starý zákon, právě pro Matouše tak důležitý. Lze uvést matoušovský cyklus několika verši ze začátku evangelia, návaznost na Abrahama.

Nebo: Ježíš jde cestou, o které psali proroci (věta na plakátu). Na který starozákonní příběh jste si dnes vzpomněli?

Modlitba

Pane Bože, ty jsi nezapomněl na svět, na lidi, na nás. Byl jsi s dávnými lidmi starozákonních příběhů, vedl jsi je, pomáhal jim. Pak se narodil Ježíš, aby nám lidem bylo ještě jasnější, že nás máš rád. Děkujeme za to. Prosíme za děti, které jsou něčím ohrožené. Nemají rodiče, nemají domov, jsou nemocné, musí se skrývat, utíkat. Pane Ježíši, ty jsi byl v nebezpečí hned po narození, museli s tebou utéct do Egypta. Prosíme, buď s těmi, kdo mají strach. Amen.

Kam dále

Debora a Ondřej Rumlovi: Ježíšův rodokmen (katechetická přípravka z cyklu Círk…

Výroba královské koruny pro předškoláky (pinterest)

Linden, Nico ter: Král na oslu. Benešov: Eman, 2011

Linden, Nico ter: Povídá se… podle Marka a Matouše. Benešov: Eman, 2009

Odkaz na píseň

Neskládejte v mocných naději

Jako zrnko hořčičné (SV199)

Tomu, kdo pro žal hlavu věší, na nebi hvězda září

Cílová skupina

Předškolní

Mladší školní

Starší školní

Katechetické cykly

Dál přece nejdeme sami III (S Markem + S Matoušem a Lukášem)

Biblický odkaz (kat)

Matouš 1–2